

NVE – Norges vassdrags- og energidirektorat
nve@nve.no

deres ref: 202209809

vår ref: 33-26

Oslo, 10.09.2026

Supplerende innspill etter revisjonsbefaring Lærdalsvassdraget

Vi viser til NVEs revisjon av konsesjonen for Lærdalsvassdraget og anledningen til å komme med supplerende innspill og nye momenter i saken etter revisjonsbefaring 26. august 2026.

Lakseelvene i Norge er et utsatt habitat for bestandene som er helt avhengig av dem. Rødlistet laks og strengt regulert fiske i mange vassdrag viser en alvorlig situasjon. Lærdalselva er en av disse. Når det nå skal fattes vedtak om nye vilkår i reguleringen av vassdraget, er det av vital betydning at vassdragsmyndigheten benytter eksisterende kunnskap og lokal kunnskap i sitt beslutningsgrunnlag. Under NVEs befaring den 26. august 2026 framkom det flere opplysninger som er essensielle i den kommende saksbehandlingen. Norske Lakseelver, Norges Naturvernforbund og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane utdyper her helt sentrale momenter som må gjenspeiles i den fremtidige konsesjonen.

Tydelige og etterprøvbare konsesjonskrav

Med innføring av standard miljøkrav må det samtidig innføres krav som er tydelige og etterprøvbare. Politiets henleggelse av NVEs anmeldelse av Østfold Energis brudd på manøvreringsreglementet gitt ved kgl.res. 7.10.1966 er av interesse i denne sammenhengen. Anmeldelsen ble henlagt i 2020 grunnet uklart konsesjonskrav knyttet til brå vannstandsending (ikke jevn drift).

Det må være en selvfølge at tiltak i et nasjonalt laksevassdrag har tydelige og etterprøvbare krav . Det er omfattende dokumentasjon på at brå vannstandsendinger er skadelig for det akvatiske vassdragsmiljøet¹²³.

NVE har i noen vassdragsreguleringskonsesjoner dokumentert at behovet for restriksjoner på vannstandsendinger er nødvendig, og at det eksisterer kunnskap på feltet. For Lærdalsvassdragets vedkommende mener Norske lakseelver at et slikt krav er av uvurderlig betydning. Da er det naturlig å ta utgangspunkt i kravene knyttet til vannstandsreduksjoner som ble satt i manøvreringsreglementet for Folla-Vindølavassdragene (Trollheim kraftverk) gitt ved kgl. res. 5.3.2021. Her står det blant annet at en vannstandsreduksjon mellom 50 m³/s til 15 m³/s i Surna målt ved Skjærmo som skyldes Trollheim kraftverk skal normalt ikke overskride følgende verdier:

¹ Bipa et al. 2023. Impacts of hydropreaking: a systematic review, Sci. Total Environ. 912, 169251, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.169251>.

² Bejarano et al. 2018. The effects of hydropreaking on riverine plants: a review, Biol. Rev. 93, 658–673, <https://doi.org/10.1111/brv.12362>.

³ Bozeman et al. 2025. The environmental impact of hydropower: a systematic review of the ecological effects of sub-daily flow variability on riverine fish, Rev. Fish Biol. Fish. 35, 45–76, <https://doi.org/10.1007/s11160-024-09909-4>.

- I perioden 15. oktober til 14. mars:
 - I dagslys: maksimum 10 cm/time fra 50-30 m³/s og 5 cm/time fra 30-15 m³/s
 - Når det er mørkt: 13 cm/t
- I perioden 15. mars til 14. mai og fra 15. juni tom 14. oktober: maksimum 13 cm/t
- I perioden 15. mai til 14. juni (swim-up): maksimum 10 cm/t

Norske Lakseelver og Naturvernforbundet vil poengterer at det er reduksjonene anført som cm/t som her er essensielle tall som må gjentas i revidert konsesjon for Lærdalsvassdraget. Årlig middelvannføring i Surna er noe større enn i Lærdalselva (55 vs. 36 m³/s). Det er derfor ikke urimelig at vannstandsendingene knyttes til noe lavere vannføringsverdier enn det som er oppgitt for Surnas vedkommende. Vi vil også poengtere at stedet der kravet skal kunne kontrolleres må presiseres i konsesjonen. Stedet må være nær tilknyttet utløpet av kraftverkene.

Målested for vannføring

Under befaringen ble det diskutert hvorvidt vannføringskrav skal settes ved Sælthun vannmerke eller Båthølen. Båthølen har en fordel ved at den ligger nedstrøms utløpet av Stuvane kraftverk. Men det er andre faktorer som også er av betydning. Målestasjonen i Båthølen er ikke stabil, noe som NVEs anmeldelse dokumenterte. En stasjon som skal kontrollere vannstandsendinger må være stabil. Problemet forsterkes av at både Østfold Energi og NVE benytter stasjonen og at historikken viser at deres målinger ikke samsvarer. Her må vi stole på vassdragsforvaltningens instrumenter og at regulanten blir pålagt å bruke disse verdiene. Målestasjonen i Båthølen har i tillegg tilsig fra et betydelig restfelt nedstrøms Sælthun, bl.a. Nivla. Restfeltet vil bidra til å ha vannføringsvariasjon i takt ned nedbør. En slik naturlig variasjon vil bli utlignet av regulanten dersom Båthølen blir valgt.

For laksebestanden er det viktig at målestasjon for krav om minstevannføring blir lagt til Sælthun. Sælthun vannmerke står sentralt i manøvreringsreglementet for vassdraget gitt ved kgl.res. 7.10.1966. Vannmerke blir også nevnt konkret i vilkåret post 1 4. ledd i tillatelsen til å bygge Stuvane kraftverk gitt ved kgl.res. 7.12.1984:

Dersom det i fiskesesongen viser seg at vannføringen i Sælthungjelet blir til hinder for fiskens oppvandring, skal det etter nærmere regler fastsatt av en fiskerisakkyndig oppnevnt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, slippes vann gjennom kraftverkstunnelen.

Det betyr at Sælthun vannmerke har hatt en sentral posisjon for konsesjonsmyndigheten under vannføringsvurderinger i vassdraget. Sælthun vannmerke har vært i drift siden 1961 og er med det en av målestasjonene med svært lang måleserie i vassdraget. I manøvreringsreglementet post 2 benyttes Sælthun vannmerke som et referansepunkt for reguleringen av vassdraget. Dette vannmerket står også sentralt i Lærdalsavtalen av 6.4.1965 mellom konsesjonær og Lærdal kommune. De krav i konsesjonen og avtalen som er knyttet til dette vannmerket må derfor videreføres i et revidert manøvreringsreglement.

Valg av målested

Det er ikke nok med ett målested i Lærdalselva for å kunne følge opp kravene i de gjeldene reguleringene av vassdraget.

Det må være ett sted som skal dokumentere at vannstandsendinger er innenfor gjeldende krav. Dette kan være Båthølen. Det må også være ett sted som er uavhengig av driftsvannføring gjennom kraftverkene. Sælthun vannmerke har denne egenskapen.

Kontrollmulighet

Naturvernforbundet og Norske Lakseelver krever at konsesjonen utformes slik at allmennheten også har mulighet til følge med på at konsesjonen blir etterlevd. Vi snakker om et nasjonalt laksevasdrag. I et gjennomdigitalisert samfunn bør dette være mulig. Det er mange eksempler på konsesjoner inkl. reguleringskonsesjoner som har krav som selv tilsynet ikke har mulighet til å kontrollere. På befaringen kom denne problemstillingen også opp. Dersom konsesjonsmyndigheten skal bidra til at

NVE som tilsynsorgan skal ha troverdighet er det umåtelig viktig at det settes fokus på kontrollmuligheten for allmennheten.

Naturvernforbundet i Hordaland har laget en egen vannkraftkontroll som bør etterleves av NVE. Se eksempelet her: <https://naturvernforbundet.no/hordaland/vannkraftkontroll/>

Forringelsesforbudet i vanndirektivet (Weser-dommen)

Norske Lakseelver og Naturvernforbundet vil peke på at revisjonen av manøvreringsreglementet for Lærdalsvassdraget må skje innenfor rammene av forringelsesforbudet i vanndirektivet artikkel 4(1)(a)(i)⁴, gjennomført i vannforskriften §§ 4 og 12⁵. EU-domstolen slo i storkammerdom 1. juli 2015 i sak C-461/13 (*Weser*)⁶ fast at det foreligger «forringelse av tilstanden» til en vannforekomst så snart minst ett kvalitetselement faller én klasse, eller, dersom elementet allerede befinner seg i laveste klasse, forverres ytterligere, selv om dette ikke slår ut i vannforekomstens samlede klassifisering. Vurderingen skal altså skje per kvalitetselement, ikke ut fra om den samlede tilstandsklassen endres.

Dette har direkte betydning for Lærdalsvassdraget. Både øvre og nedre del av Lærdalselva er i Vannmiljø klassifisert med økologisk potensial moderat samlet, men kvalitetselementet fisk (kvalitetsnorm for laks) er i begge vannforekomstene klassifisert til svært dårlig tilstand (nEQR 0,1)⁷. Etter Weser-dommens andre test vil enhver ytterligere forverring av dette kvalitetselementet i seg selv utgjøre en «forringelse av tilstanden» etter artikkel 4(1)(a)(i), uavhengig av at vassdraget samlet sett fortsatt vurderes å ha moderat potensial. Vilkår i det reviderte manøvreringsreglementet som ikke sikrer mot ytterligere svekkelse av laksebestanden, for eksempel utilstrekkelige krav til vannstandsending eller minstevannføring, vil derfor kunne utgjøre en forringelse som ikke kan tillates uten at vilkårene i artikkel 4(7) er oppfylt.

Det pågår for øvrig en klagesak for EFTAs overvåkingsorgan (ESA) om at norsk forvaltningspraksis, med støtte i Klima- og miljødepartementets veiledning til vannforskriften § 12, er i strid med Weser-dommen⁸. ESA har 12. juni 2026 bedt departementet kommentere dette, og saken er ikke avklart⁹. Vi ser liten grunn til å gjengi den fullstendige rettslige argumentasjonen her, men mener NVE i revisjonssaken for Lærdalsvassdraget bør legge den rettslig korrekte standarden fra Weser-dommen til grunn ved vurderingen av de nye vilkårene.

Med vennlig hilsen

Torfinn Evensen
Generalsekretær
Norske Lakseelver

Holger Schlaupitz
Fagsjef
Norges Naturvernforbund

Allette Alværvik
Fylkessekretær
Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane

Kopi til: Miljødirektoratet, Lærdal elveeigarlag

⁴ Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av en ramme for fellesskapstiltak på området vannpolitikk (vanndirektivet), artikkel 4(1)(a)(i) og 4(7).

⁵ Forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften) §§ 4 og 12.

⁶ Sak C-461/13, *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland eV mot Bundesrepublik Deutschland* (Weser), dom (storkammer) 1. juli 2015, ECLI:EU:C:2015:433, avsnitt 69–70

⁷ Vannmiljø/Vann-Nett (vann-nett.no), vannforekomst 073-76-R Lærdalselvi, (sist oppdatert 12.08.2026). <https://vann-nett.no/waterbodies/073-75-R/factsheet/environmental-status>

⁸ Håvard Skallerud, *Klage til EFTA Surveillance Authority (ESA) – Systematisk feil anvendelse av forringelsesforbudet etter vanndirektivet artikkel 4(1)(a)(i) i Norge*, 18. mai 2026.

⁹ Brev fra EFTA Surveillance Authority til Klima- og miljødepartementet, «Klage mot Norge angående fastsettelsen av "forringelse" i henhold til vannrammedirektivet», 12. juni 2026.